Secţia a treia

CAUZA AGACHE ŞI ALŢII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 2712/02)

Hotărâre

Strasbourg

20 octombrie 2009

Hotărârea devine definitivă în condiţiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenţie. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Agache şi alţii împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secţia a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *preşedinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judecători*, şi Santiago Quesada, *grefier de secţie*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 29 septembrie 2009,

pronunţă prezenta hotărâre, adoptată la aceeaşi dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 2712/02 îndreptată împotriva României prin care şase cetăţeni ai acestui stat, doamna Ileana Agache, domnul Liviu Agache, doamna Ileana Depner şi domnii Andrei-Ovidiu, Ioan şi Aurel-Dionisie Agache („reclamanţii”), au sesizat Curtea la 10, 11 şi, respectiv, 13 septembrie 2001, în temeiul art. 34 din Convenţia pentru apărarea Drepturilor Omului şi Libertăţilor fundamentale („convenţia”).

2. Reclamanţii sunt reprezentaţi de Mariana Ştefan, avocat în Bucureşti. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horaţiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanţii denunţă absenţa unei anchete efective cu privire la decesul violent al unui membru al familiei lor cu ocazia manifestaţiilor anticomuniste din 22 decembrie 1989.

4. La 7 decembrie 2007, preşedintele Secţiei a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenţie, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea şi fondul cauzei vor fi examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanţele cauzei

5. Reclamanţii s-au născut în, respectiv, 1948, 1979, 1977, 1973, 1972 şi 1970 şi locuiesc toţi în Codlea (România), cu excepţia celei de-a treia reclamante, care locuieşte în Freising (Germania).

6. Aceştia sunt, respectiv, soţia (prima reclamantă) şi copiii (ceilalţi cinci reclamanţi) lui Aurel Agache, decedat cu ocazia manifestaţiilor anticomuniste care au avut loc în România în decembrie 1989.

7. La 22 decembrie 1989, cu ocazia manifestaţiilor anticomuniste care au avut loc la Târgu-Secuiesc, în judeţul Covasna, Aurel Agache, ofiţer de miliţie, a fost agresat în mod violent de persoane particulare şi a decedat în urma rănilor.

A. Ancheta iniţiată în urma decesului lui Aurel Agache

8. La 27 decembrie 1989, Spitalul Târgu Secuiesc a informat poliţia de decesul lui Aurel Agache. Un proces-verbal care preciza identitatea victimei, precum şi circumstanţele decesului său a fost redactat în aceeaşi zi.

1. Desfăşurarea anchetei între 1989-1992

9. La 27 decembrie 1989, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna („parchetul") a iniţiat o anchetă penală *in rem* cu privire la cauzele decesului domnului Agache. Mai multe persoane au fost anchetate.

10. În ianuarie 1990, doi dintre manifestanţii din 22 decembrie 1989, domnii Paisz şi Hejja au fost audiaţi de poliţie cu privire la participarea lor la evenimentele din 22 decembrie. La 31 iulie 1991, şi domnul Reiner a fost audiat cu privire la aceleaşi fapte.

11. În octombrie 1990 şi în cursul anului 1991, mai mulţi martori, printre care O.A.A. şi V.V., au fost interogaţi de poliţie cu privire la faptele din 22 decembrie 1989. La 4 noiembrie 1991, martorul K.G. a fost interogat de poliţie şi a declarat că a văzut un grup de persoane lovindu-l pe Aurel Agache. Procurorul a întocmit un proces-verbal prin care se consemna că, în baza fotografiilor prezentate de poliţie în vederea identificării autorilor, martorul K.G. i-a recunoscut pe domnii Reiner şi Paisz.

12. La 31 iulie 1991, având în vedere că domnul Konrad fugise, tatăl său a fost audiat de poliţie. În declaraţia sa, acesta menţiona faptul că fiul său era anchetat în cauză. La 18 noiembrie 1991, martorul H.P. a declarat parchetului că a văzut o persoană de sex masculin, brunetă, de aproximativ 30-35 de ani, lovind victima. În fotografiile prezentate de poliţie, acesta l-a identificat pe domnul Konrad. Martorul P.H.S. a declarat că l-a găsit pe Aurel Agache în stare critică şi că a cerut ajutorul trecătorilor, dar că domnul Konrad s-a apropiat şi i-a aplicat victimei o ultimă lovitură, care s-a dovedit mortală.

13. La 26 noiembrie şi 4 decembrie 1991, domnii Hejja şi Paisz şi doamna F.O. au fost anchetaţi pentru uciderea lui Aurel Agache. Aceştia au fost arestaţi preventiv, până la 27 decembrie 1991 şi, respectiv, până la 4 ianuarie 1992. În depoziţia făcută la parchet la 27 noiembrie 1991, domnul Hejja a declarat că i-a aplicat lui Aurel Agache „cinci sau şase lovituri de picior în zona abdominală". De asemenea, acesta a precizat că l-a văzut pe domnul Paisz în stradă, dar nu a putut spune dacă acesta a comis actele de violenţă asupra victimei.

14. La 3 decembrie 1991, martorul V.V. a fost audiat de poliţie. Acesta a afirmat că i-a văzut pe domnii Hejja, Paisz şi Reiner agresând victima. La 24 martie 1992, V.V. a fost audiat de parchet. Acesta a confirmat că i-a văzut pe domnii Hejja şi Reiner agresând victima, dar şi-a modificat declaraţia la 3 decembrie 1991 în ceea ce îl priveşte pe domnul Paisz, pe care a afirmat că l-a confundat cu o altă persoană.

15. La 8 ianuarie 1992, poliţia a emis un mandat de căutare pe numele domnului Konrad. În

martie şi în iunie 1992, parchetul a interogat alţi martori.

16. La 24 martie 1992, a avut loc o confruntare între domnul Paisz şi martorul O.A.A., în faţa procurorului însărcinat cu ancheta. O.A.A. a declarat că l-a văzut pe domnul Paisz în stradă, dar că nu era în măsură să spună dacă acesta l-a lovit pe Aurel Agache. În aceeaşi zi, O.A.A. a fost interogat de parchet şi a declarat că nu ştia dacă domnul Hejja era prezent la locul agresiunii şi că nu era în măsură să spună dacă domnul Paisz a agresat victima.

17. La 7 aprilie 1992, reclamantul Aurel-Dionisie Agache a sesizat Parchetul General cu privire la situaţia anchetei privind moartea tatălui său şi a solicitat strămutarea cauzei, susţinând că un anumit număr de politicieni locali exercitau o influenţă puternică asupra anchetei; şi că punerea în libertate, după treizeci de zile de detenţie, a inculpaţilor Hejja, Paisz şi F.-O., care a favorizat fuga acestuia din urmă în Ungaria, demonstra şi că ancheta prezenta nereguli.

18. La 24 aprilie 1992, Parchetul General l-a informat pe Aurel-Dionisie Agache că ancheta era în curs şi că putea solicita strămutarea cauzei pentru a asigura desfăşurarea normală a procesului după sesizarea instanţei.

19. La 28 iunie 1992, al şaselea reclamant a cerut explicaţii cu privire la evoluţia procedurii la Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna.

20. La 14 iulie 1992, acesta l-a informat că, în ciuda numărului mare de persoane audiate, identitatea vinovaţilor nu a putut fi stabilită şi că ancheta era în continuare pendinte. De asemenea, acesta a fost întrebat dacă era în măsură să ofere noi indicii privind identitatea autorilor.

21. La 17 noiembrie 1992, ca răspuns la cererile primei reclamante privind stadiul evoluţiei anchetei, Parchetul General a informat-o că întâmpina deja dificultăţi în identificarea şi audierea martorilor, dintre care unii, care fuseseră deja audiaţi, şi-au schimbat declaraţiile.

22. În cadrul anchetei din perioada noiembrie 1992 – noiembrie 1997, niciun document nu a fost furnizat la dosar.

2. Desfăşurarea anchetei după 1996 şi condamnarea persoanelor vinovate

23. La 6 martie 1996, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie a cerut explicaţii cu privire la stadiul evoluţiei anchetei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Braşov. Prin scrisoarea din 20 iunie 1996, acesta a răspuns că, după 1992, nu s-au mai efectuat activităţi de investigaţie, nematerializate în dosar. În plus, acesta a precizat că nu avea cunoştinţă de existenţa respectivului dosar, acesta nefiind menţionat în statistici şi nefiind văzut de procurorii inspectori cu ocazia controalelor lor.

24. Prin nota internă din 28 iunie 1996, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Braşov a cerut procurorului P. să prezinte, la cel târziu 10 iulie 1996, un plan de acţiune care viza avansarea anchetei privind decesul domnului Aurel Agache.

25. În urma unei inspecţii desfăşurate în 1996, în cadrul căreia a depistat dosarul ca fiind în nelucrare, procurorul inspector H. a efectuat o nouă inspecţie pentru a controla evoluţia situaţiei. La 10 septembrie 1997, într-o notă informativă privind stadiul anchetei, acesta a precizat că, cu ocazia noii inspecţii, a constatat că, cu excepţia audierii a trei persoane de către Poliţia Târgu Secuiesc la 31 ianuarie şi 26 februarie 1996 pentru a stabili unde se afla domnul Konrad, nicio acţiune nu a avut loc în cadrul urmăririi penale după 1993. De asemenea, acesta a precizat că procurorul însărcinat cu dosarul i-a spus că dorea să îşi decline competenţa în ceea ce priveşte ancheta, deoarece a primit, din partea unor persoane neidentificate, ameninţări cu moartea, atât la adresa sa, cât şi a familiei sale în cazul în care continua să se ocupe de doar.

26. Prin scrisoarea din 14 octombrie 1997, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Braşov a solicitat Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna să redeschidă ancheta penală în ceea ce îi privea pe inculpaţii Hejja, Paisz şi F.O.

27. În noiembrie 1997, parchetul i-a audiat din nou pe K.G. şi V.V. În procesul-verbal întocmit la 7 noiembrie 1997, poliţia a luat act de faptul că doamna F.-O. şi domnul Konrad au părăsit România şi au plecat în Ungaria în 1990 şi că, potrivit tatălui domnului Konrad, acesta ştia că era căutat de poliţie.

28. La 13 noiembrie 1997, parchetul l-a audiat pe domnul Reiner în calitate de învinuit şi i-a prezentat dosarul urmăririi penale.

29. Prin rechizitoriul din 15 decembrie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a trimis în judecată în faţa Tribunalului Covasna, pentru lovituri cauzatoare de moarte (infracţiune prevăzută de art. 183 C. pen.), pe domnii Hejja, Paisz, Reiner şi Konrad şi pe doamna F.-O., care au participat la manifestaţiile din decembrie 1989. Acesta şi-a bazat rechizitoriul pe declaraţiile mai multor martori şi pe un raport de expertiză medico-legal referitor la cauzele decesului lui Aurel Agache. Acesta a arătat că, cu ocazia evenimentelor din 22 decembrie 1989, acuzaţii, împreună cu alte persoane neidentificate, l-au agresat pe ofiţerul de miliţie Aurel Agache şi l-au lovit cu pumnii şi picioarele, cauzându-i moartea. Acesta indica faptul că, din declaraţiile martorilor K.G. şi V.V. reieşea că domnii Hejja, Paisz şi Reiner au lovit victima de mai multe ori; şi preciza că domnul Konrad nu a fost audiat pentru că părăsise ţara.

30. Astfel cum au fost reţinute de parchet, faptele pot fi rezumate după cum urmează. După ce au aflat de fuga soţilor Ceauşescu, mai mulţi locuitori din Târgu Secuiesc s-au deplasat în centrul oraşului. Aceştia au distrus simbolurile puterii şi au spart mai multe vitrine de librării. Sosită la sediul miliţiei, mulţimea a forţat intrarea şi a aruncat pe fereastră documente şi mobila, apoi a agresat mai mulţi ofiţeri de miliţie, printre care Aurel Agache. Aceştia au părăsit clădirea, iar manifestanţii i-au dat foc. Apoi, Aurel Agache a fost lovit de două sau trei persoane neidentificate, dar a scăpat cu ajutorul martorilor O.C. şi K.L. Acesta a fugit către centrul oraşului, dar a fost prins de mulţime şi bătut. Timp de doar câteva momente, acesta a reuşit să se refugieze într-o farmacie. Având în vedere violenţele, martorul K.M., medic, a chemat o ambulanţă. Atunci când aceasta a sosit, Aurel Agache a urcat, dar mulţimea a împiedicat vehiculul să plece. Conform declaraţiilor martorilor, inculpaţii Hejja, Paisz şi Reiner au scos victima din ambulanţă şi au lovit-o. Inculpata F.-O. l-a lovit de mai multe ori în torace şi în cap cu tocul cizmelor sale, iar domnul Konrad l-a lovit cu picioarele în gât şi piept. Aurel Agache a decedat pe loc. De asemenea, rechizitoriul preciza faptul că prima reclamantă, soţia lui Aurel Agache, nu s-a constituit parte civilă şi a cerut doar ca vinovaţii să fie pedepsiţi.

31. La 9 februarie 1998, prin încheiere, Tribunalul Covasna i-a introdus în cauză, în calitate de părţi civile, pe cei cinci copii majori ai lui Aurel Agache. În aceeaşi zi, avocatul părţilor civile a solicitat, cu titlu de daune-interese, 500 milioane de lei pentru soţia victimei şi 100 milioane lei pentru fiecare dintre cei cinci copii ai săi. Tribunalul a amânat cauza la cererea domnului Paisz pentru a-i da timp să îşi pregătească apărarea. La 25 februarie 1998, instanţa a amânat din nou cauza, pe motiv că F.O. nu era nici prezentă, nici reprezentată de un avocat în cadrul şedinţei.

32. La 16 martie 1998, domnul Hejja a solicitat instanţei amânarea cauzei din motive de sănătate.

33. La 25 martie 1998, instanţa l-a audiat pe domnul Reiner, care a negat că a luat parte la agresiunea împotriva lui Aurel Agache. Cauza a fost amânată pentru 27 aprilie 1998 din cauza absenţei doamnei F.-O. şi a domnului Konrad. La 24 aprilie 1998, poliţia a întocmit un proces-verbal prin care se constata că domnul Konrad şi doamna F.-O. nu mai locuiau în Târgu Secuiesc

şi că emigraseră în Ungaria.

34. Prin cererea înregistrată la Curtea Supremă de Justiţie la 6 aprilie 1998, reclamanţii au solicitat strămutarea cauzei, argumentând în special faptul că era inadmisibil faptul că instrumentarea preliminară a cauzei era în continuare în curs de opt ani; că un partid politic local exercita presiuni puternice asupra diferitelor persoane şi că fuseseră proferate ameninţări la adresa acestora şi a avocatului care îi reprezenta în instanţă. De asemenea, aceştia au invocat faptul că procurorul care ancheta cauza era soţul judecătoarei însărcinate cu examinarea sa pe fond.

35. Prin încheierea din 3 iunie 1998, Curtea Supremă de Justiţie a trimis cauza în faţa Tribunalului Bucureşti şi a anulat toate actele de procedură efectuate în faţa Tribunalului Covasna.

36. La 7 septembrie 1998, domnul Hejja a solicitat instanţei amânarea cauzei din motive de sănătate.

37. La 10 septembrie, 5 noiembrie şi 3 decembrie 1998, Tribunalul Bucureşti a amânat cauza, constatând fie absenţa inculpaţilor, fie absenţa reprezentanţilor reclamanţilor.

38. La 5 noiembrie 1998, în cadrul unei şedinţe publice, Tribunalul Bucureşti a constatat că domnul Konrad nu a putut fi citat să compară la şedinţă deoarece era plecat definitiv în Ungaria şi a dispus citarea sa prin afiş pe uşa consiliului municipal.

39. La 21 decembrie 1998, instanţa l-a audiat pe domnul Reiner. Acesta şi-a menţinut declaraţiile precedente şi a repetat că nu a fost implicat în fapte. Acesta a afirmat că nu l-a văzut pe domnul Paisz agresând victima şi că nu putea spune ce făceau ceilalţi inculpaţi în momentul evenimentelor în cauză, cu privire la care a reamintit că a dat deja o declaraţie, în 1997. Domnul Konrad care lipsea, a fost reprezentat de un avocat numit din oficiu.

40. În cadrul aceleiaşi şedinţe, admiţând cererea formulată de avocatul domnilor Paisz, Reiner şi Hejja în vederea audierii martorilor interogaţi în cadrul instrumentării din 1991, 1992 şi 1997, instanţa a dispus citarea acestora pentru şedinţa din 18 ianuarie 1999.

41. La 18 ianuarie 1999, instanţa a respins cererea de amânare a şedinţei, formulată de inculpaţi din cauza absenţei avocatului acestora, care a fost înlocuit de unul dintre colaboratorii săi. Aceasta l-a audiat pe domnul Paisz, apoi trei martori, V.V., D.E. şi L.L., care au depus mărturie în cadrul instrumentării cauzei.

42. Având în vedere că ceilalţi martori care au depus mărturie în cadrul instrumentării nu s-au prezentat la şedinţă, instanţa a considerat că audierea lor nu mai era necesară şi că cererea în acest sens viza în realitate întârzierea cauzei. Fără a-şi motiva decizia, aceasta a considerat şi că audierea martorilor care nu s-au prezentat la şedinţă nu mai era posibilă şi, în temeiul art. 329 C. proc. pen., a dispus citirea depoziţiilor aflate la dosarul cauzei. Doi dintre reclamanţi au depus mărturie şi în calitate de părţi civile în cadrul instrumentării.

43. La 15 februarie 1999, Tribunalul Bucureşti i-a condamnat pe domnii Hejja şi Paisz la patru ani de închisoare fiecare, pe doamna F.-O. la şapte ani şi pe domnul Reiner la trei ani cu suspendare pentru lovituri cauzatoare de moarte. Inculpatul Konrad a fost achitat din lipsă de probe. Cei patru inculpaţi care au fost găsiţi vinovaţi au fost condamnaţi şi la plata solidară a zece milioane de lei soţiei lui Aurel Agache, cu titlu de prejudiciu material, şi a cincizeci de milioane lei fiecărei părţi civile cu titlu de prejudiciu moral. Instanţa şi-a bazat decizia pe probele de la dosar, pe declaraţiile inculpaţilor Reiner şi Paisz, precum şi pe depoziţiile celor trei martori din momentul instrumentării. Aceasta a considerat că faptele descrise în rechizitoriul parchetului erau pe deplin dovedite.

44. Cei patru condamnaţi şi parchetul au formulat apel împotriva acestei hotărâri.

Condamnaţii au solicitat achitarea, pe motiv că faptele pretinse nu constituiau infracţiuni, ci acte revoluţionare. Aceştia au susţinut că victima a fost agresată de mai multe persoane şi că era imposibil de stabilit cu certitudine identitatea celor care au participat la agresiune.

45. Parchetul a solicitat condamnarea domnului Konrad, precum şi revocarea suspendării executării pedepsei domnului Reiner.

46. În cadrul şedinţelor din 1 octombrie şi 5 noiembrie 1999, avocatul domnilor Paisz, Reiner şi Hejja a solicitat audierea, de către instanţă, a martorilor care au depus mărturie în cadrul instrumentării cauzei, în 1991, 1992 şi 1997. Avocatul numit din oficiu pentru a îl reprezenta pe domnul Konrad s-a alăturat acestei cereri. În cadrul şedinţei din 5 noiembrie 1999, instanţa a respins această cerere, pe motiv că declaraţiile respectivilor martori au fost citite în faţa Tribunalului Bucureşti.

47. Prin hotărârea din 18 noiembrie 1999, Curtea de Apel Bucureşti a admis apelul parchetului, considerând că instanţa nu trebuia să dispună suspendarea executării pedepsei domnului Reiner. În baza declaraţiilor martorilor P.H.S. şi H.P. din cadrul instrumentării, aceasta l-a găsit pe domnul Reiner vinovat de lovituri cauzatoare de moarte asupra lui Aurel Agache. Instanţa a respins apelul domnilor Paisz, Reiner şi Hejja, considerând, în baza declaraţiilor martorilor K.G., H.P. şi V.V. din cadrul instrumentării, că persoanele în cauză au agresat într-adevăr victima. Pe de altă parte, aceasta a considerat surprinzătoare cererea de achitare formulată de avocat în numele domnului Hejja, în măsura în care acesta din urmă a recunoscut în cadrul procedurii că a luat parte la fapte.

48. Inculpaţii au introdus recurs şi au solicitat achitarea lor, susţinând că nu au comis faptele reproşate. Aceştia au susţinut că domnul Paisz nu era prezent la locul agresiunii; că domnul Reiner era prezent, dar că nu a agresat victima; şi că domnul Konrad nu a fost citat în mod corect.

49. De asemenea, parchetul a introdus recurs şi a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru domnii Konrad şi Reiner din lovituri cauzatoare de moarte în omor.

50. Prin hotărârea din 26 martie 2001, Curtea Supremă de Justiţie a confirmat faptele astfel cum au fost stabilite de celelalte instanţe şi a respins recursurile ca nefondate.

B. Executarea pedepselor aplicate terţilor condamnaţi pentru lovituri cauzatoare de moarte asupra lui Aurel Agache

51. La 9 mai 2001, au fost emise mandate de executare a pedepselor pentru cele cinci persoane condamnate.

52. Domnul Hejja a fost încarcerat la 9 iulie 2001. Opt luni mai târziu, la 18 martie 2002, acesta a fost repus în libertate, beneficiind de graţiere individuală.

53. La 5 august 2001, domnul Reiner a fost încarcerat, după ce un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. La 5 februarie 2003, acesta a fost eliberat condiţionat, astfel cum a dispus Judecătoria Braşov.

54. Doamna F.-O. s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea, deşi un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. În prezent, aceasta locuieşte în Ungaria.

55. La 18 aprilie 2007, Tribunalul Bucureşti a emis un mandat european de arestare pe numele său. Până în prezent, acest mandat nu a fost executat.

56. Prin decizia din 5 noiembrie 2007, Tribunalul Budapesta a refuzat executarea mandatului european de arestare, pe motiv că doamna F.-O. avea dublă cetăţenie, maghiară şi română. Acesta a considerat că, în speţă, condamnarea persoanei respective în absenţa sa încălca legislaţia

maghiară, ceea ce reprezenta un motiv de ordine publică care justifica neluarea de măsuri împotriva sa; şi a decis suspendarea procedurii, având în vedere că autorităţile române nu au trimis un certificat care să ateste legislaţia românească aplicabilă.

57. Şi domnul Paisz s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea. Acesta locuieşte în Ungaria, de asemenea. Un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său la 26 iunie 2001. La 4 august 2003, autorităţile maghiare au refuzat să admită cererea de transfer comunicată de autorităţile române, considerând că probele administrate împotriva persoanei în cauză nu erau suficiente pentru stabilirea vinovăţiei sale.

58. La 18 aprilie 2007, Tribunalul Bucureşti a emis un mandat european de arestare pe numele domnului Paisz. Până în prezent, acest mandat nu a fost executat. La 18 iulie 2008, Ministerul Justiţiei român l-a informat pe reclamantul Aurel-Dionisie Agache că mandatul european de arestare nu a fost trimis autorităţilor maghiare deoarece nu se ştia dacă domnul Paisz se afla în continuare în Ungaria.

59. Şi domnul Konrad s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea, deşi un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. În prezent, acesta locuieşte în Ungaria. La 18 aprilie 2007, Tribunalul Bucureşti a emis un mandat european de arestare pe numele său.

60. Prin decizia din 5 noiembrie 2007, Tribunalul Budapesta a refuzat executarea mandatului european de arestare, pe motiv că domnul Konrad avea dublă cetăţenie, maghiară şi română, şi a invocat aceleaşi motive ca şi pentru doamna F.-O. Acesta a decis suspendarea procedurii.

61. În ceea ce priveşte despăgubirile civile în sarcina celor cinci persoane condamnate, reclamanţii au iniţiat o procedură de executare silită, care este şi astăzi pendinte; şi aceştia încearcă din 2001 să obţină, în Ungaria, recunoaşterea hotărârii judecătoreşti definitive obţinute în România.

C. Procedura în Ungaria privind decesul domnului Aurel Agache

62. Prin decizia din 4 august 2003, făcând trimitere la elementele de probă obţinute în cadrul anchetei desfăşurate de autorităţile române, Parchetul Békés a solicitat încetarea urmăririi penale în cazul domnului Paisz, pe motiv că nu existau probe privind răspunderea inculpatului în decesul violent al domnului Aurel Agache.

D. Raportul publicat în 1991 de o comisie parlamentară

63. La 31 decembrie 1990, o comisie parlamentară formată din douăzeci şi cinci de deputaţi şi senatori a fost creată în cadrul Parlamentului României pentru a examina susţinerile conform cărora, după 22 decembrie 1989, au fost încălcate drepturile omului în judeţele Harghita şi Covasna. Această comisie a întocmit un raport, pe care Parlamentul l-a adoptat la 14 octombrie 1991, şi care are ca titlu pentru capitolul al doilea „[1] Revoluţia din decembrie 1989 şi evenimentele legate de revoluţie în judeţele Harghita şi Covasna”. Părţile relevante din acest capitol au următorul cuprins:

„La 22 şi 23 decembrie [1989], 35 de posturi de miliţie au fost distruse în judeţul Harghita şi trei în judeţul Covasna. Participanţii la aceste acţiuni – [...] – au devastat tot: emiţătoare radio, televizoare, telefoane, uniforme, arhive etc. În anumite cazuri, clădirile au fost incendiate pentru a şterge orice urmă [...] Din nefericire, acţiunile devastatoare nu s-au oprit aici, iar participanţii au început să regleze conturile cu miliţienii şi membrii *Securităţii* [...] Astfel, în judeţele Harghita şi Covasna, şapte persoane au fost ucise, dintre care şase erau cadre active sau în rezervă ale miliţiei sau *Securităţii* [...] În nici un moment, persoanele ucise, şi anume [...], maiorul Agache Aurel

din cadrul Miliţiei Târgu Secuiesc [...] nu au făcut uz de armă. [...] Maiorul Agache Aurel, din Târgu Secuiesc, a fost efectiv linşat; trecătorii îi scuipau cadavrul şi continuau să îl lovească. I s-a pus o monedă şi insigna de la şapcă pe pleoape şi un şobolan pe gură. De asemenea, s-a încercat arderea sa dând foc uniformei sale.

[...]

În plus, 104 ofiţeri şi subofiţeri de miliţie şi din cadrul *Securităţii* au fost maltrataţi şi au suferit traumatisme, comoţii cerebrale şi fracturi multiple […]"

Raportul preciza şi că ancheta penală privind decesul violent al lui Aurel Agache era în curs.

II. Dreptul intern şi internaţional şi practica relevante

64. Esenţialul dispoziţiilor relevante din Codul penal care reglementa infracţiuni contra vieţii este descris în hotărârea *Pantea împotriva României,* nr. 33343/96, pct. 154, CEDO 2003-VI (fragmente).

65. Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare şi procedurile de predare între statele membre, adoptată de Consiliul Uniunii Europene la 13 iunie 2002 (JO L 190 din 18 iulie 2002, p. 1, Ediţie specială, 19/vol. 6, p. 3) prevede executarea în orice stat membru a mandatelor europene de arestare emise de un alt stat membru în vederea unei proceduri penale sau a executării unei pedepse privative de libertate. Art. 3 şi 4 enunţă motivele de neexecutare a mandatului european de arestare care pot fi invocate de autoritatea judiciară din statul membru de executare. Art. 5 prevede garanţiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale. Părţile relevante ale acestuia sunt redactate după cum urmează:

Art. 5. Garanţiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale.

Executarea mandatului european de arestare de către autoritatea judiciară de executare poate fi subordonată prin dispoziţiile dreptului statului membru de executare următoarelor condiţii:

1. atunci când mandatul european de arestare a fost emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranţă pronunţate printr-o decizie dată în absenţa uneia dintre părţi şi în cazul în care persoana în cauză nu a fost citată personal şi nici informată în alt mod despre data şi locul audierii care a dus la decizia dată în absenţă, predarea poate fi supusă condiţiei ca autoritatea judiciară emitentă să dea asigurări considerate suficiente pentru a garanta persoanei care face obiectul mandatului european de arestare că va avea posibilitatea să solicite o nouă procedură de judecată în statul membru emitent şi să fie prezentă la judecată; […]"

66. România a transpus în dreptul intern decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare prin Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 594 din 1 iulie 2004.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 2 din convenţie

67. Reclamanţii pretind că ancheta privind circumstanţele decesului tatălui lor nu a fost efectivă. Aceştia invocă art. 2 din convenţie, redactat după cum urmează:

„1. Dreptul la viaţă al oricărei persoane este protejat prin lege. [...]"

A. Cu privire la admisibilitate

68. În temeiul concluziilor la care Curtea a ajuns în cauza *Blečić împotriva Croaţiei* [(GC), nr.

59532/00, pct. 63-69, CEDO 2006-III], Guvernul ridică o excepţie preliminară întemeiată pe incompatibilitatea *ratione temporis* a cererii. Acesta susţine că, la momentul ineficienţei anchetei şi al perioadei de inactivitate denunţate de reclamanţi, România nu ratificase încă convenţia.

69. Curtea reaminteşte principiile impuse de hotărârea *Šilih împotriva Sloveniei* [(GC), nr. 71463/01, pct. 159-163, 9 aprilie 2009], conform cărora obligaţia procedurală inclusă la art. 2 de a desfăşura o anchetă efectivă a devenit o obligaţie distinctă şi independentă. Deşi efectuează acţiuni care vizează aspectele materiale ale art. 2, aceasta poate genera o constatare a unei „ingerinţe" diferite şi independente, în sensul hotărârii *Blečić* (citată anterior, pct. 88). În această măsură, ea poate fi considerată o obligaţie detaşabilă care rezultă din art. 2 şi care îi poate fi impusă statului, chiar dacă decesul a survenit înainte de data intrării în vigoare a convenţiei în ceea ce priveşte statul.

Totuşi, ţinând seama de principiul securităţii juridice, competenţa temporală a Curţii de a verifica respectarea obligaţiei procedurale care decurge de la art. 2 referitoare la un deces anterior datei critice nu este lipsită de limite.

În primul rând, în cazul unui deces survenit înainte de data critică, doar actele şi/sau omisiunile de natură procedurală ulterioare acestei date pot ţine de competenţa temporală a Curţii. În al doilea rând, pentru ca obligaţiile procedurale impuse de art. 2 să devină aplicabile, trebuie să existe o legătură veritabilă între deces şi intrarea în vigoare a convenţiei pentru statul pârât. Astfel, trebuie să se stabilească că o parte importantă a măsurilor procedurale impuse de această dispoziţie – precum o anchetă efectivă cu privire la decesul persoanei respective – au fost sau trebuiau puse în aplicare după data critică. Totuşi, Curtea nu exclude ca, în anumite circumstanţe, această legătură să se poată baza pe necesitatea verificării faptului că garanţiile oferite de convenţie şi valorile pe care se bazează sunt protejate în mod real şi efectiv.

70. În speţă, Curtea constată că procedura împotriva autorilor loviturilor care au provocat decesul lui Aurel Agache a fost iniţiată în decembrie 1989, dar a continuat după 20 iunie 1994, data ratificării convenţiei de către România, şi a făcut obiectul unei hotărâri definitive a Curţii Supreme de Justiţie la 26 martie 2001.

71. Aplicând circumstanţelor speţei principiile enunţate mai sus, Curtea evidenţiază că, dacă decesul rudei reclamanţilor s-a produs cu cinci ani înainte de intrarea în vigoare a convenţiei pentru România, toate procedurile în faţa instanţelor penale şi civile, cu excepţia anchetei preliminare, au fost iniţiate şi desfăşurate după această dată. Este adevărat că procedura penală a debutat la 27 decembrie 1989, când Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a iniţiat o anchetă penală *in rem* cu privire la cauzele decesului, şi că împotriva domnilor Hejja şi Paisz şi împotriva doamnei F.-O. a fost declanşată urmărirea penală pentru uciderea victimei la 26 noiembrie şi, respectiv, 4 decembrie 1991. Cu toate acestea, mare parte a anchetei s-a desfăşurat după 1997, adică după data critică (supra, pct. 22 şi urm.).

72. Curtea observă că capătul de cerere procedural al reclamanţilor vizează, în esenţă, procedurile judiciare menţionate mai sus, care au fost desfăşurate după intrarea în vigoare a convenţiei pentru România, şi al cărei obiect era tocmai de a stabili circumstanţele decesului, precum şi orice răspundere eventuală.

73. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea consideră că este competentă *ratione temporis* pentru a examina alegaţia de încălcare a art. 2 sub aspect procedural, astfel cum a fost pentru a examina alegaţia de încălcare a art. 6 în ceea ce priveşte persoanele condamnate în cadrul aceleiaşi proceduri ca cea care face obiectul prezentei cereri (a se vedea *Reiner şi alţii împotriva României*, nr. 1505/02, pct. 49, 27 septembrie 2007). Aceasta urmează a se limita la a stabili dacă faptele survenite după intrarea în vigoare a convenţiei pentru România evidenţiază o

încălcare a acestei dispoziţii.

74. Rezultă că excepţia preliminară a Guvernului trebuie respinsă. Pe de altă parte, având în vedere că cererea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, ea trebuie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

75. Reclamanţii consideră că ancheta privind circumstanţele decesului rudei lor nu a fost desfăşurată în mod independent şi imparţial. În special, aceştia subliniază că procedura a durat unsprezece ani şi trei luni, dintre care şase ani şi nouă luni după ratificarea convenţiei de către România. În plus, instanţele nu au audiat martorii acuzării şi apărării, iar audierile care au avut loc au fost pur formale. În această privinţă, reclamanţii pretind să se bazeze pe concluziile la care Curtea a ajuns în ceea ce priveşte cererea celor patru persoane condamnate în aceeaşi procedură (*Reiner şi alţii*, citată anterior).

76. Făcând trimitere la decizia de inadmisibilitate pronunţată în cauza *Cubanit împotriva României* (nr. 31510/02, CEDO, 4 ianuarie 2007), Guvernul susţine că, în opinia sa, întreaga procedură penală desfăşurată de autorităţile naţionale în urma decesului lui Aurel Agache a permis stabilirea cauzei decesului său, identificarea şi sancţionarea vinovaţilor şi acordarea unei reparaţii reclamanţilor.

Guvernul se declară conştient de faptul că a existat o perioadă de inactivitate a organelor însărcinate cu ancheta, dar o atribuie „contextului sociopolitic general din perioada următoare Revoluţiei din 1989”, care nu poate, în opinia sa, fi imputat autorităţilor responsabile cu ancheta.

În plus, acesta face trimitere la deosebita complexitate a cauzei, reamintind că Aurel Agache a fost victima violenţei mulţimii, care a ieşit în stradă pentru a manifesta împotriva reprezentanţilor puterii comuniste, din care făcea parte, fiind la momentul respectiv ofiţer de miliţie.

77. Curtea a examinat caracterul efectiv al anchetei privind decesul lui Aurel Agache în lumina principiilor bine stabilite în domeniu (a se vedea, printre altele, *Voiculescu împotriva României*, nr. 5325/03, pct. 30-31, 3 februarie 2009).

78. În speţă, procedura a durat mai mult de unsprezece ani, dintre care aproximativ şapte ani după intrarea în vigoare a convenţiei în România, la 20 iunie 1994.

79. Ca şi Guvernul, Curtea consideră că ancheta a fost extrem de complexă. Totuşi, aceasta evidenţiază că, după ratificarea convenţiei, timp de peste trei ani, adică între 20 iunie 1994 – noiembrie 1997, autorităţile române responsabile cu ancheta nu au luat nicio măsură pentru soluţionarea acesteia, şi niciun act procedural nu a fost întreprins (a se vedea şi cauza *Reiner şi alţii*, citată anterior, pct. 58).

Abia după primirea unei cereri scrise în acest sens din partea parchetului superior ierarhic, şi anume Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Braşov, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a trimis în judecată, la 15 decembrie 1997, cele cinci persoane bănuite că l-au agresat şi ucis pe Aurel Agache. Pentru ca o anchetă să fie considerată efectivă, autorităţile trebuie să fi dovedit celeritate şi diligenţă (a se vedea, *Mahmut Kaya împotriva Turciei*, nr. 22535/93, pct. 106-107, CEDO 2000-III şi *Türkmen împotriva Turciei*, nr. 43124/98, pct. 54 şi următoarele, 19 decembrie 2006).

80. Guvernul justifică această lungă perioadă de inactivitate făcând trimitere la „contextul sociopolitic general din perioada următoare revoluţiei din 1989”, care nu poate, în opinia sa, fi imputat autorităţilor responsabile cu ancheta. Ţinând seama de concluziile la care a ajuns în cauza *Reiner şi ceilalţi*, citată anterior (pct. 50 şi 57-59), Curtea nu poate considera că inactivitatea autorităţilor se justifică prin elementele de la dosar.

81. Deşi reiese din schimbul de scrisori dintre reclamantă şi autorităţi din perioada 1990-1992 că ancheta presupunea dificultăţi datorate faptului că unii martori şi-au schimbat declaraţiile, instanţele au audiat doar trei martori şi doi inculpaţi şi s-a bazat pe declaraţiile făcute de ceilalţi martori în cadrul instrumentării. Acestea ar fi trebuit, în absenţa altor probe, să audieze martorii oculari înregistraţi, pentru a stabili faptele şi identitatea responsabililor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Reiner şi alţii*, citată anterior, pct. 72-77, şi *Halit Çelebi împotriva Turciei*, nr. 54182/00, pct. 60, 2 mai 2006).

82. Apoi, Curtea ia act de faptul că cauza *Cubanit*, citată anterior, invocată de Guvern, viza eficienţa unei anchete referitoare la decesul unui matelot bolnav de paludism, în cadrul unei călătorii în Brazilia. În această cauză, motivele obiective care au dus la prelungirea procedurii erau faptul că victima a decedat în străinătate şi că martorii călătoreau mult, ceea ce nu se aplica în speţă.

83. În sfârşit, Curtea constată că trei dintre persoanele condamnate pentru violenţe care au dus la decesul domnului Aurel Agache nu au executat pedepsele cu închisoarea pronunţate împotriva lor, din cauză că autorităţile române nu au îndeplinit demersurile de extrădare necesare [a se vedea, *mutatis mutandis, Okkalı împotriva Turciei*, nr. 52067/99, pct. 76, CEDO 2006-... (fragmente)].

84. În consecinţă, Curtea consideră că, în speţă, procedura penală nu s-a desfăşurat cu suficientă diligenţă. Astfel, în circumstanţele speciale ale cauzei, procedura în litigiu nu a oferit măsuri de reparaţie corespunzătoare atingerii aduse valorilor consacrate la art. 2 din convenţie.

Prin urmare, această dispoziţie a fost încălcată sub aspect procedural.

II. Cu privire la celelalte pretinse încălcări

85. Invocând art. 6 din convenţie, reclamanţii se plâng de durata excesivă a procedurii la care au participat ca părţi civile şi care a fost soluţionată definitiv la 26 martie 2001 prin hotărârea Curţii Supreme de Justiţie.

86. Având în vedere faptul că acest capăt de cerere se analizează prin reiterarea celui ridicat din perspectiva art. 2 din convenţie şi ţinând seama de faptul că concluziile sale de la pct. 84 şi 57 de mai sus, Curtea consideră că nu este necesar să se pronunţe cu privire la admisibilitatea şi temeinicia acestor capete de cerere.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenţie

87. Art. 41 din convenţie prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenţiei sau a protocoalelor sale şi dacă dreptul intern al înaltei părţi contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecinţelor acestei încălcări, Curtea acordă părţii lezate, dacă este cazul, o reparaţie echitabilă.”

A. Prejudiciu

88. Reclamanţii solicită 555 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral suferit. De asemenea, aceştia solicită 175 357 EUR cu titlu de prejudiciu material, dintre care 10 357 EUR doar pentru reclamanta Ileana Agache, ultima sumă reprezentând în special valoarea salariilor pe care victima le-ar fi primit până la majoratul copiilor săi. Reclamanţii invocă faptul că la momentul la care Aurel Agache a decedat, acesta avea patru copii minori, şi anume, reclamanţii

Ioan Agache, în vârstă de 17 ani la momentul respectiv, Andrei-Ovidiu Agache (16 ani), Ileana Depner Agache (12 ani) şi Liviu Agache (10 ani). De asemenea, aceştia au subliniat faptul că au fost nevoiţi să părăsească oraşul în urma decesului tatălui lor şi că reclamanta Ileana Agache a trebuit să renunţe la slujba sa. În opinia acestora, pasivitatea autorităţilor în stabilirea răspunderii penale a decesului violent al rudei lor a fost sursa unor suferinţe morale imense pentru ei; iar cererile repetate pe care au trebuit să le facă pentru a se informa cu privire la evoluţia anchetei dup 1994 au reprezentat o umilinţă profundă.

89. Guvernul consideră că nu există o legătură de cauzalitate între prejudiciul material invocat de reclamanţi şi pretinsa încălcare a obligaţiei unei anchete efective privind decesul lui Aurel Agache. În plus, acesta consideră excesivă suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral.

90. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată şi prejudiciul material pretins şi respinge cererea formulată cu acest titlu. În schimb, aceasta consideră că trebuie să li se acorde reclamanţilor împreună suma de 25 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

91. De asemenea, reclamanţii solicită 3 500 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în faţa instanţelor interne şi a Curţii, dintre care 500 EUR cu titlu de cheltuieli de executare a deciziei interne definitive prin care li se acordau daune-interese. Aceştia au transmis documente justificative de plată pentru 2044 lei româneşti (RON), care corespund cheltuielilor cu traducerile, în special pentru traducerea documentelor din maghiară în română, precum şi pentru 5 000 000 lei româneşti vechi (ROL), care corespund onorariilor avocatului plătite la finalul reprezentării în faţa instanţelor interne.

92. Guvernul invocă faptul că reclamanţii nu au prezentat documente justificative pentru cheltuielile de reprezentare în faţa Curţii.

93. În conformitate cu jurisprudenţa Curţii, un reclamant nu poate obţine rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabileşte caracterul real, necesar şi rezonabil al acestora. În speţă şi ţinând seama de documentele de care dispune şi de criteriile menţionate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamanţilor pentru toate cheltuielile suma de 1 000 EUR.

C. Dobânzi moratorii

94. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilităţii de împrumut marginal practicată de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă;

2. *Hotărăşte* că a fost încălcat art. 2 din convenţie din punct de vedere procedural;

3. *Hotărăşte* că nu este necesară examinarea admisibilităţii şi temeiniciei capătului de cerere întemeiat pe art. 6 din convenţie;

4. *Hotărăşte:*

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanţilor, cumulat, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenţie, suma de 25 000

EUR (douăzeci şi cinci mii euro), cu titlu de prejudiciu moral, care va fi convertită în moneda naţională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plăţii, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că statul pârât trebuie să plătească reclamanţilor, împreună, în acelaşi termen, 1 000 EUR (o mie euro), cu titlu de cheltuieli de judecată, care trebuie convertiţi în lei româneşti la rata de schimb aplicabilă la data plăţii;

c) că, de la expirarea termenului menţionat şi până la efectuarea plăţii, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilităţii de împrumut marginal practicată de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade şi majorată cu trei puncte procentuale;

5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparaţii echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 20 octombrie 2009, în temeiul art. 77 § 2 şi 3 din regulament.

Santiago Quesada	Josep Casadevall
Grefier	Preşedinte